

Intervju den 20 oktober 2004 av Carl Gunnar Jansson och Bengt Borkeby med Lennart Gustafsson, som varit rättare på Brogård 1961-1985 (154)

Pärm i4:17 Katalog: Intervjuer/Gudrun 2008 (ukf12/9)

Man är på väg ned till Brogård och Gustafsson berättar att i Husby bodde en familj Ritzén, som hade sommarställe där under lång tid. Efter en brand vid Tegelbruket bodde en familj Sundström där.

Vattnet till Gustafssons hus togs från en källa, men Gustafsson berättar att man använde sjövattnet, men nu finns ett reningsverk med klortillsats. Ledningen från sjön var så gammal att det var urholkade trädstammar. En vinter i mitten på 60-talet frös vattenledningen och när man skulle tina upp den började det brinna i pumphuset. Det blev aldrig återställt.

Lennart Gustafsson har gått ettårig lantbruksutbildning vid Alfa Laval i Hamra, som ligger mellan Tumba och Tullinge. Sedan arbetade han två år som rättare vid Mariendamm i Närke, innan han den 25 oktober 1961 flyttade in i bostaden vid Brogård. Han bodde kvar där till 1985. Han tog realexamen på Hermods.

Bostaden är nybyggd 1948 och är ett av två hus som ligger till vänster innan man kommer till Brogård.

Smedjan ligger på höger sida innan Slottet. Där arbetade smeden Karl Johansson, som kom från Tranbygge i Västra Ryd. Tidigare fanns en snickare, Gustaf Hallberg. Under smedjan var det traktorgarage och förråd. Ett litet hus intill användes som garage, när traktorerna var små. En tidigare smed hette Berg och bodde i Klockartorp, närmast kyrkan efter vägen till Låssa. Husbytorp är nästa hus där Sven Hallberg var uppvuxen. Innan bodde en familj Stern, som sedan bosatte sig i Kungsängen. (*Därav namnet Sterns hage G S*).

Tärnsunds Stiftelsen vill bevara Stor Staten, vilket inte lyckades. Ingen bodde där under Gustafssons tid utom vissa säsongarbetare. Annars användes huset till sädesförråd. Huset byggdes under 20-30-talet.

Folk trivdes på Brogård, vilket man kan se i kyrkböckerna, där utflyttningarna är få. Under Lantarbetarstrejken 1925 är det mest utflyttningar från Lennartsnäs och Örnäs. Troligen beroende på att ägarna där kom ihop sig med Lantarbetarnas ledare, kantor Sjölander, Villa Skoga i Kungsängen.

Ovanför Stora Staten låg en arbetarbostad med tre lägenheter, som kallades Smedskåken.

Gårdsstallet har en mycket modern fläktanordning, som sitter på taket. Man säger att om hästarna hade för dålig ventilation drevs de av maran på nätterna. När Gustafsson kom till Brogård fanns bara två hästar kvar, som stod i ladugården, bland annat för värmens skull. Då användes stallbyggnaden till lagringsutrymme för konstgödsel. Här hade funnits plats för 8-10 par hästar.

Mitt emot stallet finns gamla vagnslidren. 1963 byggdes två moderna silotorn. Under den här tiden skulle man besluta om ladugården skulle läggas ned eller om den skulle byggas ut. Ebba Reutersköld och Inspektoren beslutade att satsa på en utbyggnad och det köptes in ett 40-tal kor. Man höll ungefär 100 kor. Man byggde på efter hand och som mest fanns 150 mjölkkor. Det rörde sig allt som allt om 320 nötkreatur. Alla fick inte plats i ladugården, utan

vi fick inackordera en del t ex på Jursta och Lejondal. Det var SRB kor som så småningom korsades med Låglands med gott resultat. Johan Sparre var intresserad av avelsarbete. Granhammar och Ekhammar i Västra Ryd var ledande vad gällde tidigt avelsarbete.

Man låg bra till i mjölkproduktionen. Man ensilerade vallfoder. Man tog tre ibland fyra skördar. En hel del lucern och hundexing odlades, som tålde torkan bra. Vissa år var det svårt att skaffa foder. Första åren odlades silomajs, men inga rotsaker. Silotornen fylldes genom fläcktar.

Rörledning mellan magasinet och ladugården var till för att blåsa in kross. Men det blev inte så lyckad. Senare flyttade man krossen till ladugården och blandade med hel säd. Korna åt säd, halm ensilage och melass. De utfodrades hela tiden inne.

Finstallet ligger nära Slottet. Under lång tid fanns Kusken Andersson, som också var Johan Sparres lakej. Anderssons som blev chaufför hos Gustaf den V och körde i diket med bil och kung. Platsen kallades därför Kungens Kurva och heter så än i dag.

I stallet förvarades de fina vagnarna.

Bakom finstallet fanns växthusen och trädgårdsmästarens bostad. Under Gustafssons tid var trädgården nedlagd. Trädgården var endast till för gårdens behov.

Vattentornet var i drift under Gustafssons tid. Pumparna stod närmare sjön.

På ladugårdsbyggnaden står J S 1896. Det fann plats för 130 kor som gick fritt efter ombyggnaden. Det fanns körbana upp till en rejäl skulle. Senare användes hiss. Tröskverket stod i den tillbyggda delen och dit hissades också säden upp.

Invid Rysstorp fanns till 1963 en sommarladugård. Man släppte in 6 kor i taget i en grop och mjölkade. Lönsamheten sjönk och produktionen måste vara på topp. Toresta hade ladugård i två plan. Det fanns en ladugårdsförman och en maskinmjölkare och en ersättare anställda. När besättningarna lades ned i slutet av 60-talet ersattes de inte av andra djur. Möjligen ökade gödsvins besättningen något.

Som rättare hade man inget med ladugården att göra, annat än att se till att djuren hade foder.

Inspektorsbostaden med kontor byggdes 1961. Inspektoren var Gunnar Eriksson och hans hustru Anna Lisa. Hon drabbades av polio. Inspektor Eriksson var mycket respekterad och kunnig.

Det fanns två invallningar under 1940-talet mot Mälaren. Det skedde på Inspektor Jarls tid.

En lång länga med dass. 75 meter från vägen ligger Klockbyggnaden, som tidigare haft vällingklocka. Där bodde traktorskötare och ladugårdsskötare. Man fick bo kvar på gården som pensionär. Pensionärshem byggdes inte i Bro förrän strax innan kommunsammanslagningen 1952, så pensionärerna hade ingen annan stans att ta vägen.

Efter ombyggnaden blev det flytgödsel och det fanns också en urinbrunn. Halva logen var ungdjursstall och en plansilo, som djuren åt direkt ur.

Som hantverkare arbetade en slöjdare och en smed. En man vid namn Eriksson var anställd att bara arbeta i skogen. Hans hustru hette Emma och var allt i allo på slottet. Det fanns en

skogvaktare ända fram till slutet av 50-talet. Han var också jägare och bodde i Skeppsbacka, som låg efter landsvägen en bit från Lindhagaberg.

Det finns 4 flyglar på gården. I den större bodde ladugårdsförman. Inspektoren hade bott i den närmast slottet. När skogvaktaren slutade tog Skogssällskapet över skogsvården. Då bodde personal därifrån tillfälligt i en av flyglarna. En användes som garage. Mjölkkontrollanten, som kom en gång i månaden övernattade i ett rum i flygeln.

Slottet är byggt av samma arkitekt som byggt Prästgården i Bro, Hugo Zettervall tror man. (*Arkitekten hette Herman Holmgren och har också ritat Uppsala Universitet. G S*) Det här huset är inte så gammalt. De anställda hade sällan anledning att gå in i slottet. Husa, köksa, kokerska och husföreståndarinna var personalen. Under Ebba Reuterskölds tid fanns endast Emma Eriksson som hjälp med tvätt och städning.

Hallen och matsalen restaurerades och målades i slutet av 70-talet. Då sänktes taket. Familjen Reuterskiöld hade också våning i stan. De hade tre barn.

Varje år blev de anställda bjudna på skördefest och då hade man underhållning i övre hallen, t ex trolleri för barnen. Måltiden åts i matsalen och det var festligt värre. Tidigare hade man haft midsommarfest i parken. Friherrinnan Reutersköld höll på traditionen, att till jul åka omkring till de anställda med julgotter och en kärve. Rättarfamiljen fick också någon present.

Carl Gunnar Jansson, som är uppväxt intill Lejondal, berättar att familjen Alva och Gunnar Myrdal hyrde sommarställe där. På Lejondal firades midsommar och Lucia med de anställda och närboende. Ingen dans på logen varken på Lejondal eller Brogård.

Vid den allmänna depressionen på 1930-talet sålde Johan Sparre flera gårdar under Brogård. Rålsamb på Granhammar fick lämna sin gård, medan Brogård kunde behållas.

Tegelbruket var Brogårds tills KF tog över och det blev Mälardalens Tegelbruk. Bruket drevs till slutet på 1960-talet. Även sedan Bruket lagts ned togs lera, som kördes till Uppsala. När det gula teglet blev populärt måste Brogård ta lera från annat håll.

Vid Fiskartorpet fanns ångbåtsbryggan och affär.
Bro den 24 februari 2008 Gudrun Sandén